

Бабенко В. О.,
Петухова В. О.,
Сідоров М. В.

ДОСЛІДЖЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ПЕРСПЕКТИВ РОЗВИТКУ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ У ГЛОБАЛЬНІЙ СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ

Розглянуто зміст і перелік елементарних торгово-економічних ознак країн світу, які формують основу для порівняльного і подальшого детального економічного аналізу формування інтеграційної зовнішньоекономічної політики України в глобальній системі міжнародної торгівлі. Удосконалена система показників, яка характеризує рівень торгівельно-економічного розвитку, що відображає стан торгово-економічних відносин та зовнішньої політики держави.

Ключові слова: стратегічне позиціонування, інтегральний показник, коефіцієнт детермінації, коефіцієнт Фішера, коефіцієнт Дарбіна-Уотсона.

1. Вступ

Торгівля з міжнародними партнерами має вплив від різноманітних факторів, найважливішими з яких є: загальний стан економіки країни; кон'юнктура світового ринку; економічний стан основних торговельних партнерів; рівень державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Розвиток інтеграційної зовнішньоекономічної політики України в значній мірі залежить від розвитку інтеграційних процесів в умовах глобалізації світового господарства та домінування відкритих економічних систем.

Інтеграційні процеси є важливою складовою зовнішньої політики держави у глобальній системі міжнародної торгівлі. Зовнішня торгівля перебуває під впливом різноманітних факторів, з яких експорт є одним із таких, що визначає стратегічний напрямок міжнародної економічної інтеграції. Як зазначено в Концепції створення системи державної підтримки експорту України «важливою складовою успішної інтеграції України у світовий економічний простір є створення системи державної підтримки експорту та сприятливих умов для вітчизняних виробників конкурентоспроможної продукції на зовнішньому ринку» [1, 2]. Цим обґрунтовується актуальність проведеного дослідження.

2. Об'єкт дослідження та його технологічний аудит

З метою управління ефективним розвитком інтеграційних процесів у глобальній системі міжнародної торгівлі, розглянемо стратегічне прогнозування основних торговельних партнерів України, що ґрунтується на прогнозі тенденцій розвитку інтеграційних процесів країн світу та виявленні найбільш перспективних з них. Важливим етапом дослідження стратегічних перспектив розвитку інтеграційних процесів України у глобальній системі міжнародної торгівлі є вибір системи показників для оцінки розвитку інтеграції. Згідно комплексної макроекономічної моделі прогнозування соціально-економічного розвитку України, розробленої Інститутом економічного

прогнозування НАН України на замовлення Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції, прогнозування соціально-економічного розвитку України базується на системі випереджаючих індикаторів [3]. У цій моделі враховано такі індикатори: динаміка реального валового внутрішнього продукту (ВВП), зміна сукупного попиту, зміна сукупної пропозиції, витрати на закупівлю експорту, обсяги загального інвестування економіки, частки довгострокових кредитів та ін. Візьмемо за основу запропоновану систему показників згідно розробленого методичного підходу [3]. Але будемо враховувати ті показники, які не тільки відображають стан торгово-економічної відносин, але і характеризують зовнішню політику держави, спрямовану на інтеграцію у міжнародний інтеграційний простір.

3. Мета та задачі дослідження

Метою статті є виявлення стратегічних перспектив подальшого розвитку інтеграційних процесів України у сучасній глобальній системі міжнародної торгівлі.

Для досягнення поставленої мети були поставлені наступні задачі дослідження:

1. Визначення системи показників, яка характеризує рівень торгівельно-економічного розвитку країни у глобальній системі міжнародної торгівлі.

2. Методичне забезпечення визначення стратегічних позицій основних країн-торгівельних партнерів України на основі побудови інтегрального показника, що ґрунтується на прогнозі тенденцій розвитку їх інтеграційних процесів у сфері зовнішньої торгівлі та виявленні найбільш перспективних з них.

3. Конкретизувати пріоритетні сценарії розвитку торговельних партнерів інтеграції у глобальній системі міжнародної торгівлі.

4. Аналіз літературних даних

На даний час значну увагу вивченню інтеграційних процесів у світовій економіці, їх ролі у глобалізації міжнародних відносин згідно закономірностей розвитку

інтеграції приділяють багато науковців. Міжнародна торгівля почала зароджуватися ще у давні часи. Теоретичні засади міжнародної торгівлі були положені ще у XVIII ст., та з часом теорія міжнародної торгівлі почала удосконалюватися та і зараз продовжує досліджуватися закордоном [4–8]. Подальшими науковими дослідження міжнародної торгівлі займалися радянські дослідники, та й продовжує досліджуватися як надалі у пострадянському просторі [9–19].

Особливої актуальності набуває питання прогнозування та управління даних процесів за допомогою математичного інструментарію. Так, великою зацікавленістю дослідників користується прикладний аспект економіко-математичного моделювання світогосподарських та інтеграційних процесів [14]. Також проводиться дослідження вимірювання ознак об'єктів в економіці та аналіз даних, використовуються багатомірні статистичні методи [16]. Існує також у математичному інструментарії прогнозування результатів інтеграційних процесів [17], розробка та побудова сценаріїв інтеграції [18, 19].

5. Матеріали та методи досліджень

Аналіз статистичних критеріїв був здійснений у виді коефіцієнтів детермінації (R^2), Фішера (F) та Дарбіна-Уотсона (DW), що надає можливість їх використання для знаходження прогнозу досліджуваних показників розвитку міжнародної інтеграції, поведінка яких опи-

сується відповідними рівняннями (кривими росту). На основі обчислених кривих росту обраховано прогнозні значення показників. Метод стратегічного позиціонування визначають як методичний інструментарій, що дозволяє визначити місце країни у міжнародному просторі торгівельно-економічних відносин та спрогнозувати перспективний стан та виявити напрямки подальшого розвитку.

6. Результати дослідження

Спираючись на теоретико-логічний аналіз провідних фахівців у сфері міжнародної інтеграції, методичні рекомендації Інституту економічного прогнозування НАН України, а також структуру показників офіційних статистичних джерел, у якості базису в оцінюванні перспективного розвитку інтеграційних процесів у глобальній системі міжнародної торгівлі доцільно розглянути таку систему показників: x_1 – річні зміни торгівлі, імпорт; x_2 – річні зміни торгівлі, експорт; x_3 – валовий внутрішній продукт; x_4 – загальний обсяг торгівлі, імпорт; x_5 – загальний обсяг торгівлі, експорт; x_6 – платіжний баланс, рахунки поточних операцій (річні); x_7 – прямі іноземні інвестиції (річні).

З метою прогнозування розвитку інтеграційних процесів знайдемо рівняння кривих росту [16, 20] на основі статистичних даних офіційного Інтернет-ресурсу UNCTADstad [21] для визначених показників (табл. 1).

Таблиця 1

Рівняння кривих росту показників та значення їх статистичних критеріїв

Країна	Рівняння кривих росту	Коефіцієнт детермінації (R^2)	Коефіцієнт Фішера (F)	Коефіцієнт Дарбіна-Уотсона (DW)
Річні зміни торгівлі, імпорт (x_1)				
Білорусія	$2,69312 + 67,4404/t$	31,7709	8,85	1,8067
Китай	$19,9129 - 0,0336741 \cdot t^2$	9,4074	1,97	1,5345
Єгипет	$7,92493 + 0,76239 \cdot \text{sqrt}(t)$	0,250425	0,05	1,48706
Франція	$8,62811 - 0,0257 \cdot t^2$	10,4474	2,22	1,95918
Німеччина	$8,99451 - 0,0215 \cdot t^2$	6,51164	1,32	1,86745
Угорщина	$17,2291 - 0,0455 \cdot t^2$	23,8175	5,94	2,14814
Італія	$10,2682 - 0,0332 \cdot t^2$	14,3659	3,19	2,0175
Польща	$18,6027 - 0,0427155 \cdot t^2$	14,9016	3,33	1,84576
Росія	$15,2952 - 0,0373892 \cdot t^2$	5,09107	1,02	1,27375
Туреччина	$6,53258 + 38,5548/t$	14,4391	3,21	1,96939
США	$9,56316 - 0,0196463 \cdot t^2$	7,01719	1,43	2,36752
Україна	$19,4609 - 0,0630517 \cdot t^2$	11,1787	2,39	1,56335
Річні зміни торгівлі, експорт (x_2)				
Білорусія	$2,72329 + 72,6278/t$	30,2159	8,23	1,7275
Китай	$20,2086 - 0,0277942 \cdot t^2$	7,92228	1,63	1,80206
Єгипет	$18,214 - 0,0503556 \cdot t^2$	12,2443	2,65	1,66376
Франція	$7,51581 - 0,0232 \cdot t^2$	10,995	2,35	1,94303
Німеччина	$9,64718 - 0,0220301 \cdot t^2$	7,4135	1,52	1,76504
Угорщина	$18,6952 - 0,0345767 \cdot t^2$	11,4905	2,47	1,63474
Італія	$2,3197 + 14,8194/t$	8,07803	1,67	1,67255
Польща	$20,6309 - 0,0548956 \cdot t^2$	34,4096	9,97	2,04325
Росія	$17,0731 - 0,0431 \cdot t^2$	7,83316	1,61	1,80891
Туреччина	$15,5812 - 0,0280066 \cdot t^2$	8,96718	1,87	1,49219
США	$4,29879 + 7,97004/t$	3,46291	0,68	2,04504
Україна	$17,0509 - 0,0521697 \cdot t^2$	10,8462	2,31	1,82908

Продовження табл. 1

Країна	Рівняння кривих росту	Коефіцієнт детермінації (D^2)	Коефіцієнт Фішера (F)	Коефіцієнт Дарбіна-Уотсона (DW)
Валовий внутрішній продукт (x_3)				
Китай	$(873,428 + 5,99249 \cdot t^2) \cdot t^2$	99,392	2941,39	0,594
Єгипет	$58700,1 + 551,618 \cdot t^2$	93,152	244,84	0,322
Франція	$\sqrt{(7,2653 \cdot 1011 + 3,963 \cdot 1011 \cdot t)}$	84,079	95,06	0,5949
Німеччина	$\sqrt{(4,7511 \cdot 1012 + 2,8011 \cdot 1010 \cdot t^2)}$	83,885	93,70	0,748
Угорщина	$\exp(10,0359 + 0,43159 \cdot \sqrt{t})$	85,669	107,60	0,409
Італія	$(1021 + 26,8764 \cdot t) \cdot t^2$	81,059	77,03	0,466
Польща	$\exp(11,6911 + 0,0831001 \cdot t)$	93,8329	273,87	0,5905
Росія	$213149 + 5114,95 \cdot t^2$	91,6941	198,71	1,0322
Туреччина	$\sqrt{(2,039 \cdot 1010 + 1,823 \cdot 109 \cdot t^2)}$	93,1693	245,52	1,1353
США	$(3057,64 + 3,24027 \cdot t^2) \cdot t^2$	89,4379	152,42	0,1457
Україна	$(204,356 + 0,648858 \cdot t^2) \cdot t^2$	78,7584	66,74	0,7217
Загальний обсяг торгівлі, імпорт (x_4)				
Білорусія	$\exp(8,51449 + 0,113592 \cdot t)$	89,2532	157,80	0,712934
Китай	$\exp(11,4609 + 0,15989 \cdot t^2)$	96,2756	491,15	0,520977
Єгипет	$9312,63 + 151,436 \cdot t^2$	92,8239	245,77	0,936795
Франція	$1/(0,000004 - 1,1889 \cdot 10^7 \cdot t)$	86,5495	372,17	0,54393
Німеччина	$\exp(12,8467 + 0,0612 \cdot t)$	88,0414	139,88	0,652584
Угорщина	$\exp(8,984 + 0,6018 \cdot \sqrt{t})$	94,1089	303,52	0,634607
Італія	$1/(0,000005 - 1,7147 \cdot 10^7 \cdot t)$	82,8858	331,26	0,38207
Польща	$\exp(10,2656 + 0,109041 \cdot t)$	92,8818	247,92	0,628185
Росія	$\exp(10,5466 + 0,108152 \cdot t)$	79,4472	73,44	0,518943
Туреччина	$\exp(10,2962 + 0,111243 \cdot t)$	90,6318	183,81	0,796774
США	$\exp(13,117 + 0,354 \cdot \sqrt{t})$	94,5298	328,34	1,40408
Україна	$1/(0,000083 - 0,000003 \cdot t)$	73,8216	53,58	0,454908
Загальний обсяг торгівлі, експорт (x_5)				
Білорусія	$\exp(8,3486 + 0,114809 \cdot t)$	89,8378	167,97	0,868885
Китай	$93607,8 + 5648,67 \cdot t^2$	97,5591	759,41	1,10336
Єгипет	$\exp(7,83851 + 0,13129 \cdot t)$	88,6239	148,02	0,438493
Франція	$1/(0,000004 - 9,569 \cdot 10^9 \cdot t)$	84,7973	183,65	0,595538
Німеччина	$\exp(12,9837 + 0,06541 \cdot t)$	89,3098	158,73	0,592686
Угорщина	$\exp(8,699 + 0,6806 \cdot \sqrt{t})$	95,285	383,97	0,55469
Італія	$1/(0,000005 - 1,4488 \cdot 10^7 \cdot t)$	84,7652	163,27	0,53456
Польща	$(94,9917 + 18,6304 \cdot t^2)$	94,8457	349,62	0,654855
Росія	$\exp(10,9885 + 0,11327 \cdot t)$	87,5421	133,51	0,675281
Туреччина	$(105,586 + 14,756 \cdot t)^2$	94,2093	309,11	0,699383
США	$\exp(13,117 + 0,354 \cdot \sqrt{t})$	94,5298	328,34	1,40408
Україна	$\exp(8,7068 + 0,486 \cdot \sqrt{t})$	58,4458	26,72	0,817408
Платіжний баланс, рахунки поточних операцій (річні) (x_6)				
Білорусія	$21,9786 - 16,7895 \cdot t^2$	62,4784	29,97	1,4926
Китай	$1/(-0,0000494 + 0,00058/t)$	88,7342	141,78	1,08652
Єгипет	$1017,18 - 15,5759 \cdot t^2$	41,6212	12,83	0,47287
Франція	$28902,3 - 195,504 \cdot t^2$	85,2051	103,66	1,02186
Німеччина	$-83883 + 18584,2 \cdot t$	91,379	190,79	0,652995
Угорщина	$-5930,79 + 19,1974 \cdot t^2$	27,4915	6,82	0,400061
Італія	$42225,3 - 26011,1 \cdot \ln(t)$	32,8728	8,81	0,523661
Польща	$2172,55 - 6985,18 \cdot \ln(t)$	35,1201	9,74	0,926636
Росія	$-13926,3 + 29747,7 \cdot \ln(t)$	56,3935	23,28	1,28765
Туреччина	$908,692 - 166,038 \cdot t^2$	78,3596	65,18	1,96595
США	$-83778,6 - 167751 \cdot \ln(t)$	44,7989	14,61	0,396942
Україна	$2258,21 - 35,1579 \cdot t^2$	51,3989	19,04	1,27336

Закінчення табл. 1

Країна	Рівняння кривих росту	Коефіцієнт детермінації (R^2)	Коефіцієнт Фішера (F)	Коефіцієнт Дарбіна-Уотсона (DW)
Прямі іноземні інвестиції, внутрішні та зовнішні потоки і запаси (річні) (x_7)				
Білорусія	$1/(-0,00416 + 0,06011/t)$	82,3426	83,94	1,35614
Китай	$38571,9 + 256,962 \cdot t^2$	95,2422	360,32	1,27466
Єгипет	$-2615,92 + 2034,77 \cdot \sqrt{t}$	31,6361	8,33	0,812339
Франція	$24575,8 + 172,303 \cdot t$	0,490564	0,09	1,72315
Німеччина	$46409,1 - 35450,6/t$	3,13081	0,58	1,84016
Угорщина	$\sqrt{1,159 \cdot 10^7 + 119162 \cdot t^2}$	11,6697	2,38	2,2026
Італія	$1858,37 + 6405,96 \cdot \ln(t)$	14,0604	2,94	2,26756
Польща	$2172,55 - 6985,18 \cdot \ln(t)$	24,1231	5,72	1,34907
Росія	$\exp(7,33781 + 0,201009 \cdot t)$	79,1912	68,50	0,71162
Туреччина	$\exp(6,25619 + 0,195304 \cdot t)$	76,4066	58,29	0,807673
США	$1/(0,0000051 + 0,000018/t)$	52,7761	20,12	1,13479
Україна	$1/(0,0003679 + 0,003537/t)$	60,9077	28,04	0,875935

Примітка: побудовано за розрахунками авторів

Аналіз статистичних критеріїв у виді коефіцієнтів детермінації (R^2), Фішера (F) та Дарбіна-Уотсона (DW) свідчить про статистичну достовірність отриманих моделей та надає можливість їх використання для знаходження прогнозу досліджуваних показників розвитку міжнародної інтеграції, поведінка яких описується відповідними рівняннями (кривими росту).

На основі обчислених кривих росту обрховано прогнозні значення показників, що комплексно характеризує рівень торгівельно-економічного стану основних торгівельних партнерів України та розвитку міжнародної інтеграції досліджуваних країн, які є членами інтеграційних об'єднань.

Візуалізація розрахованих прогнозних значень показників для кожного з досліджуваних показників у перспективному трирічному періоді представлено на рис. 1.

В основу визначення перспектив інтеграції України використаємо метод стратегічного позиціонування. Його можливо визначити як методичний інструментарій, що дозволяє визначити місце країни (чи окремого напрямку її діяльності) у міжнародному просторі торгівельно-економічних відносин, причому як в даний час, так і в майбутньому (спрогнозувати перспективний стан та виявити напрямки подальшого розвитку).

Для формування напрямів зовнішньоекономічної діяльності України необхідно визначити стратегії розвитку нашої країни та її основних торгівельних партнерів. Для вирішення даного завдання визначимо місце України у просторі, утвореному інтегральними показниками, що визначає рівень розвитку інтеграційних процесів та факторів їх розвитку.

Отже, рівень розвитку інтеграції досліджуваних країн вимірюється у багатовимірній шкалі інтегральних показників, аналогічно звичайним шкалам. У якості факторів розвитку інтеграційних процесів використано наступні: валовий внутрішній продукт; платіжний баланс, рахунки поточних операцій (річні); а також річні прямі іноземні інвестиції, внутрішні та зовнішні потоки і запаси. Згортка цих показників дає скалярне значення інтегрального показника (I_1), обчислене за методом таксонометричного показника рівня розвитку [21], та представляє собою координату по вісі абсцис. У якості результуючого фактору використано такі показники: річні зміни обсягів імпорту та експорту;

загальний обсяг торгівлі, імпорт та експорт. Згортка цих показників в інтегральний показник (I_2) визначає координату по вісі ординат.

Таким чином, за допомогою методу визначення інтегрального показника можливо отримати однозначну оцінку розвитку інтеграційних процесів країн, що відображає стан їхньої інтеграції у міжнародному інтеграційному просторі. Також такі розрахунки дозволяють оцінити потенційні можливості, які є в міжнародній економіці, та слугують рекомендаціями для прийняття рішень щодо торгівельно-економічних відносин у системі глобальної торгівлі. Проаналізуємо стратегічні позиції країн-основних торгівельних партнерів України у перспективному періоді (рис. 2–4).

Отже, аналізуючи рис. 2, у 2016 р. Україна буде ближче займати позицію до Єгипту, Білорусії, Італії, Франції, Польщі та США, що спрямовує напрями її зовнішньоторгівельної діяльності та встановлює пріоритети в розвитку інтеграції з відповідними країнами.

Як і багато інших класичні моделей стратегічного аналізу і планування запропонована модель є описово-інструктивною. Це означає, що її можливо використовувати для опису фактичної (або очікуваного) позиції, яка визначається відповідними змінними, а також і для визначення можливих стратегій. Необхідно відмітити, що модель призначена для того, щоб допомагати приймати управлінські рішення стосовно інтеграції України з країнами, які є її основними торгівельними партнерами, а не замінювати їх. Аналіз рис. 3 свідчить про те, що у 2017 р. стратегічна позиція України зростає за рахунок збільшення значення інтегрального показника I_1 (тобто відповідних показників, які його утворюють) зі значення 0,72 у 2016 р. до 0,76 у 2017 р., та збільшення результуючого інтегрального показника I_2 (за рахунок відповідних показників), який у попередній період прогнозування був менше 0,4 та у другому періоді став більше цього значення. Інші досліджувані країни також змінюють свою стратегічну позицію, тому Україна займає найближчу позицію до Єгипту, Італії, Білорусії, Франції, Польщі, США, як і у попередньому періоді часу, а також цей перелік доповнився такими країнами, як Греція, Росія та Угорщина, передбачає розширення торгівельних партнерів України та диверсифікації її зовнішньоторгівельних діяльності в розвитку інтеграції з даними країнами.

Рис. 1. Прогнозні значення частинних показників розвитку інтеграційних процесів України та країн, її торговельних партнерів у 2016–2018 р.р.: а — річні зміни обсягів торгівлі, імпорт (млн. дол.); б — річні зміни обсягів торгівлі, експорт (млн. дол.); в — загальний обсяг торгівлі, експорт (млрд. дол.); г — загальний обсяг торгівлі, імпорт (млн. дол.); д — ВВП, річний (млн. дол.); е — платіжний баланс (млн. дол.); ж — прямі іноземні інвестиції (млн. дол.). **Примітка:** розроблено авторами

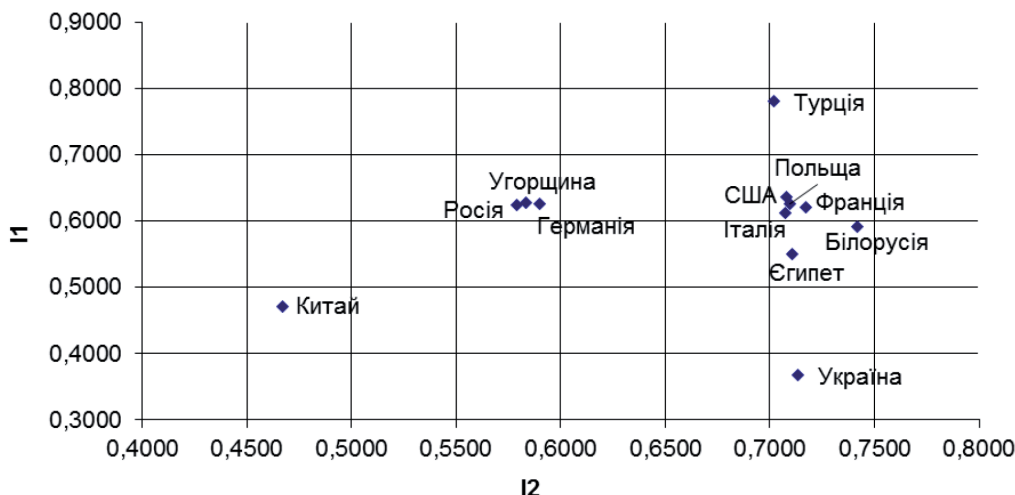

Рис. 2. Прогнозні стратегічні позиції України та країн, її основних торгівельних партнерів у 2016 р. Примітка: розроблено авторами

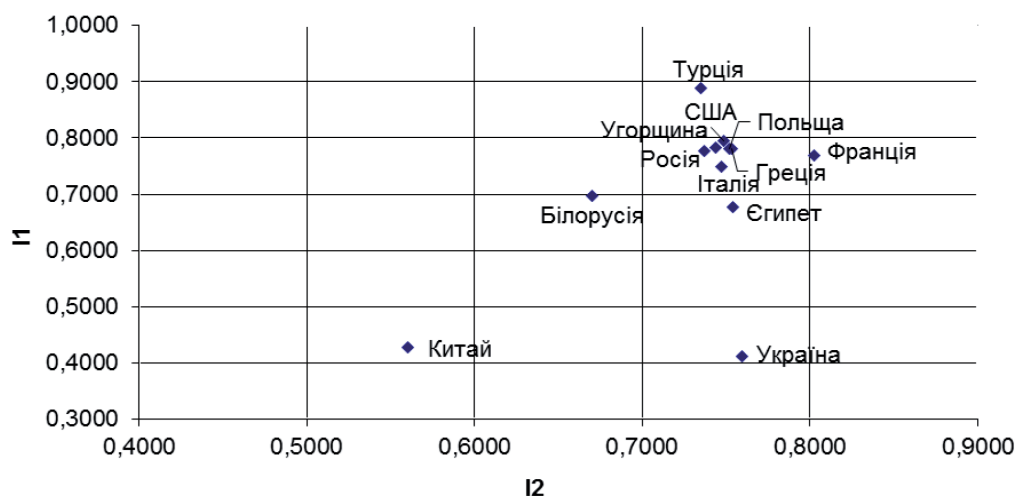

Рис. 3. Прогнозні стратегічні позиції України та країн, її основних торгівельних партнерів у 2017 р. Примітка: розроблено авторами

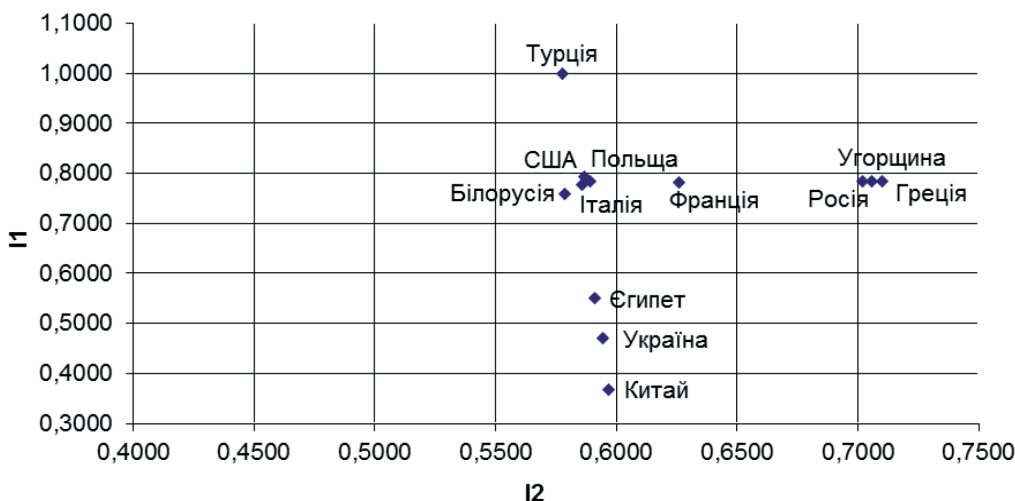

Рис. 4. Прогнозні стратегічні позиції України та країн, її основних торгівельних партнерів у 2018 р. Примітка: розроблено авторами

У третьому періоді прогнозування Україна змінює своє стратегічне позиціонування, але в той час, коли результуючий інтегральний показник I_2 збільшує своє значення, що свідчить про нарощування обсягів торгівлі, що обумовлено ростом значень відповідних показників,

інтегральний показник I_1 значно зменшується (з 0,76 у попередньому періоді до менш ніж 0,6 у поточному). Але з урахуванням стратегічного «руху» інших країн-торгівельних партнерів нашої країни, у 2018 р. загальна стратегічна позиція суттєво змінюється. Так

Китай завдяки збільшенню інтегрального показника I_1 за своєю стратегічною позицією наближується до України. Стратегічна позиція Єгипту, навпаки, за рахунок зменшення цього показника також значно наближується до нашої країни, що свідчить про досить тісну інтеграцію з цими країнами у перспективі. Також значні зміни відбуваються у складі інших країн, а саме: Росія, Греція та Угорщина віддаляються за своєю стратегічною позицією від України, а Італію, Білорусію, Польщу, США та Францію можливо позиціювати як наближену до нашої країни. Туреччина у всіх досліджених періодах прогнозу займає одну з найвіддаленіших стратегічних позицій від України.

Таким чином, у запропонованій моделі стратегічного позиціонування з використанням інтегральних показників також може враховуватися час. Оскільки кожен рисунок являє собою прогнозований період у часі, для того, щоб побачити зміни по закінченні певного періоду, потрібно лише скористатися обчисленою інформаційною базою даних для кожного періоду і порівняти результати. Слід зазначити, що ця модель виявляється особливо ефективною для візуалізації змін і розвитку стратегічних позицій у часі, оскільки вона не прив'язується до показників, а отже не зазнає на собі впливу факторів, які можуть обумовити помилки (наприклад, інфляції). До того ж, виконаний теоретико-логічний та кількісний аналіз результатів стратегічного позиціонування на три перспективні періоди прогнозу надає рекомендації щодо напрямів зовнішньоекономічної політики України та пріоритетів в розвитку інтеграції у сфері торгівельно-економічних відносин з відповідними країнами.

7. SWOT-аналіз результатів досліджень

Сильною стороною у проведеному дослідженні є стратегічне прогнозування основних торгівельних партнерів України, що ґрунтується на прогнозі тенденцій розвитку інтеграційних процесів країн світу та виявлення найбільш перспективних з них через здійснення моніторингу основних напрямів зовнішньоекономічної політики та наслідків їх реалізації.

Слабкою стороною є те, що проведені дослідження не дають рекомендацій щодо конкретних дій щодо введення міжнародної торгівлі України із іншими країнами, і тому це є темою інших досліджень на основі торгівельно-економічних диспропорцій.

Але проведені дослідження мають рекомендації щодо напрямів зовнішньоекономічної політики України та встановлюють пріоритети в розвитку інтеграції з відповідними країнами у сфері торгівельно-економічних відносин з країнами-членами міжнародних інтеграційних об'єднань.

Загрозами для результатів проведених досліджень є коливання ринкової кон'юнктури, соціально-економічна нестабільність країн-членів міжнародних економічних об'єднань, поглиблення світової фінансової кризи і, як наслідок спад міжнародної торгівлі між країнами.

8. Висновки

У результаті проведених досліджень були вирішені такі завдання:

1. Удосконалена система показників, яка характеризує рівень торгівельно-економічного розвитку, що не тільки відображає стан торгово-економічних відносин,

але і характеризує зовнішню політику держави, спрямовану на інтеграцію у міжнародний інтеграційний простір. Система дозволяє здійснювати моніторинг основних напрямів зовнішньоекономічної політики та наслідків їх реалізації. Саме це дозволяє проводити аналіз проблем в міжнародній економіці та попередній аналіз виникнення можливих стратегій розвитку інтеграції України у систему глобальної торгівлі.

2. З метою забезпечення комплексної інформаційної підтримки суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності удосконалено методичне забезпечення визначення стратегічного позиціонування основних торгівельних партнерів України, що ґрунтується на прогнозі тенденцій розвитку їх інтеграційних процесів у сфері зовнішньої торгівлі та виявленні найбільш перспективних з них.

3. На основі отриманого прогнозу сценаріїв розвитку України та країн, які є основними торгівельними партнерами України конкретизуються пріоритетні сценарії розвитку їх інтеграції у глобальній системі міжнародної торгівлі. Теоретико-логічний та кількісний аналіз результатів стратегічного позиціонування на три перспективні періоди прогнозу надає рекомендації щодо напрямів зовнішньоекономічної політики України та пріоритетів в розвитку інтеграції у сфері торгівельно-економічних відносин з країнами-членами міжнародних інтеграційних об'єднань.

Література

1. Про схвалення Концепції створення системи державної підтримки експорту України [Електронний ресурс]: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.08.2013 № 586-р. — Режим доступу: \www/URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/586-2013-p>
2. Schwab, K. The Global Competitiveness Report 2014–2015 [Text] / K. Schwab, X. Sala-i-Marti. — Switzerland, Geneva: World Economic Forum, 2014. — 565 p.
3. Інститут економічного прогнозування НАН України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: \www/URL: <http://ief.org.ua>
4. Krugman, P. Globalization and the Inequality of Nations [Text]: report / P. Krugman, A. Venables. — Oxford, 1995. — 34 p. doi:10.3386/w5098
5. Robson, P. The Economics of International Integration [Text] / P. Robson. — Ed. 4. — London and New York: Routledge, 1998. — 333 p.
6. Gilpin, R. Global Political Economy: Understanding the International Economic Order [Text] / R. Gilpin. — Princeton: Princeton University Press, 2001. — 436 p.
7. Kerr, W. Handbook on International Trade Policy [Text] / W. Kerr, J. Gaisford. — Saskatchewan, 2007. — 560 p. doi:10.4337/9781847205469
8. Diebold, W. Trade Policy and Market Structure [Text] / W. Diebold, E. Helpman, P. R. Krugman // Foreign Affairs. — 1989. — Vol. 68, № 5. — P. 211. doi:10.2307/20044226
9. Голяков, А. П. Міжнародні економічні відносини [Текст]: підручник / А. П. Голяков, О. А. Довгаль. — Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. — 464 с.
10. Маковоз, О. В. Антикризове регулювання як ефективний вплив держави на розвиток економіки [Текст] / О. В. Маковоз, А. С. Глазкова, Є. О. Кириченко // Вісник економіки транспорту і промисловості. — 2014. — № 45. — С. 21–25. — Режим доступу: \www/URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vetp_2014_45_5
11. Матюшенко, І. Ю. Співвідношення глобальних проблем людства, пріоритетів науково-технічної діяльності та національних проектів в Україні [Текст] / І. Ю. Матюшенко // Бізнес Інформ. — 2011. — № 4. — С. 7–11.
12. Пархоменко, Н. М. Інтеграційні процеси споживчої кооперації: регіональні аспекти [Текст]: дис. ... канд. екон. наук: 08.10.01 / Н. М. Пархоменко. — Полтава, 2004. — 222 с.

13. Здоровко, С. Ф. Судова система Франції [Текст]: монографія / С. Ф. Здоровко, В. І. Сідоров. — Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2015. — 188 с.
14. Голиков, А. П. Решение задач по экономико-математическому моделированию мирохозяйственных процессов в Microsoft Excel и Statistica [Текст]: метод. пос. / А. П. Голиков, О. Е. Галайда, Е. В. Ханова. — Х.: ХНУ им. В. Н. Каразина, 2011. — 46 с.
15. Дубров, А. М. Многомерные статистические методы [Текст]: учебник / А. М. Дубров, В. С. Мхитарян, Л. И. Трошин. — М.: Финансы и статистика, 2000. — 352 с.
16. Пономаренко, В. С. Аналіз даних у дослідженнях соціально-економічних систем [Текст]: монографія / В. С. Пономаренко, Л. М. Малярець. — Х.: ВД «ІНЖЕК», 2009. — 432 с.
17. Мичурина, О. Ю. Прогнозирование результатов интеграционных процессов на основе имитационного моделирования [Текст] / О. Ю. Мичурина // Вестник Астраханского государственного технического университета. Сер.: Экономика. — 2014. — № 2. — С. 55–62.
18. Анисимов, А. М. Проблемы разработки сценариев оценки долгосрочных эффектов интеграционных процессов на постсоветском пространстве [Текст] / А. М. Анисимов, А. А. Широков // Проблемы прогнозирования. — 2013. — № 5. — С. 3–14.
19. Бурганова, И. Н. Сценарии межгосударственной интеграции на постсоветском пространстве в рамках СНГ [Текст] / И. Н. Бурганова // Известия Российского государственного педагогического университета им. А. И. Герцена. — 2015. — № 22. — С. 27–31.
20. Голиков, А. П. Економіко-математичне моделювання світогосподарських процесів [Текст]: навч. пос. / А. П. Голиков. — 2-ге вид. — Х.: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2006. — 144 с.
21. UNCTADstat [Electronic resource]. — Available at: \www/URL: <http://unctadstat.unctad.org>

ИССЛЕДОВАНИЕ СТРАТЕГИЧЕСКИХ ПЕРСПЕКТИВ РАЗВИТИЯ ИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ УКРАИНЫ В ГЛОБАЛЬНОЙ СИСТЕМЕ МЕЖДУНАРОДНОЙ ТОРГОВЛИ

Рассмотрены содержание и перечень элементарных торгово-экономических признаков стран мира, которые формируют

основу для сравнительного и последующего детального экономического анализа формирования интеграционной внешнеэкономической политики Украины в глобальной системе международной торговли. Усовершенствована система показателей, характеризующая уровень торгово-экономического развития, отражающий состояние торгово-экономических отношений и внешней политики государства.

Ключевые слова: стратегическое позиционирование, интегральный показатель, коэффициент детерминации, коэффициент Фишера, коэффициент Дарбина-Уотсона.

Бабенко Віталіна Олексіївна, кандидат технічних наук, доктор економічних наук, професор, кафедра економічної теорії, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, Україна.

Петухова Віолетта Олегівна, аспірант, кафедра міжнародних економічних відносин, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, Україна, e-mail: viola2709@mail.ru.

Сідоров Михайло Вадимович, аспірант, кафедра міжнародних економічних відносин, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, Україна.

Бабенко Виталина Алексеевна, кандидат технических наук, доктор экономических наук, профессор, кафедра экономической теории, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина, Украина.

Петухова Виолетта Олеговна, аспирант, кафедра международных экономических отношений, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина, Украина.

Сидоров Михаил Вадимович, аспирант, кафедра международных экономических отношений, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина, Украина.

Babenko Vitalina, V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine.

Petukhova Violetta, V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine, e-mail: viola2709@mail.ru.

Sidorov Mykhailo, V. N. Karazin Kharkiv National University, Ukraine

УДК 364.013

DOI: 10.15587/2312-8372.2016.72722

Длугопольська Т. І.

ДОСЛІДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ В СИСТЕМІ ПРІОРИТЕТІВ ДЕРЖАВИ ДОБРОБУТУ: ЗАРУБІЖНІ ПІДХОДИ

Питання соціальної безпеки на рівні як окремих держав-націй, так і світової спільноти загалом особливо актуалізувалися на початку ХХІ ст. під впливом низки політичних, економічних, військових викликів та загроз. У статті здійснена спроба теоретичного осмислення різних підходів до розуміння соціальної безпеки за умов викликів сьогодення, аналізу основних соціальних загроз, формулювання рекомендацій підвищення рівня соціальної безпеки на національному та глобальному рівнях.

Ключові слова: соціальна безпека, соціальна політика, соціальний захист, Копенгагенська школа, Паризька школа.

1. Вступ

Початок ХХІ століття ознаменувався серйозними зламами усталених принципів розвитку соціально-економічних систем, пов'язаних не лише із поступом глобалізації, поступом інформаційного суспільства, демократизацією, але й з військово-політичними конфліктами, революціями,

як наслідок — численними міграційними та соціальними проблемами, що зачіпають як країни, що розвиваються, так і високорозвинуті держави. Розвинуті країни світу, які самі нерідко виступали ініціаторами прогресивних реформ у менш розвинутих економіках та країнах із обмеженням демократії, стикнулися із усезростаючою загрозою власній фінансово-економічній та соціальній